

pè femina ore marem excipiens, ejus sub finem coitus caput obruncat, illam autem prægnantem catuli exedunt, & veluti paternæ necis ultores, exeuntes, latera, parente occisa, perumpunt. Unde apud Ægyptios, ut Orus Apollo de lit. & lib. 14. in princ. Pierius recensent, mulierem ob solum concubitus marito assentantem, per viperam significabant. Quod Adrianus etiam Junius Embl. 38. eleganter in suis Emblem. expressit, sic in-quiens.

*Cum ruit in Venerem, blanditur Echidna marito,
Mox saturata insertum præcidit ore caput.
Improba palpatur ventrigine fervida conjux
Continuò letum, poscit anhelata viri.*

Et quod ad rem nostram proprius spectat, liberos in matrem conspirantes, eique insidias parantes, ejusdem viperæ Hieroglyphica nota representabant, ut ultra supradictos auctores, Cælius Rhodiginus lib. 6. cap. 13. sic etiam leges, quæ viperam parricidæ sociari volunt, interpretatus scripsit. Qui idem eodem lib. cap. 16. quodnam serpentis genus hoc sit, quod latine vipera dicitur, latè disquirat. Sed fuerunt tamen nonnulli nec contemnendæ fidei auctores, qui, hoc totum, quod de viperis diximus, fabulam esse affirmant. Nam neque in coitu foeminam marito caput præscindere, Albertus Magnus cum aliis, quos refert & Pet. Mex. in Sylva var. lect. lib. 3. cap. 11. testatur. Neque sobolem abroso matris utero in lucem prodire, Philostratus in Appollonii vita lib. 2. cap. 8. scriptum reliquit ubi viperam esse visam (ait) serpentes quos peperisset lambentem, quasique expollientem. Non assentior ò Damis, imprudenti eorum sermone qui dicunt, viperarum filios absque matre nasci? Neque enim hoc natura patitur, neque comprobatur experientia. Sed & Theophrastus relatus à Pier. sup. cum Ælian. lib. 14. c. 16. summæ diligentie inter Græcos, scriptor, matris uterum à catulis exedi negat, & mortis sicubi contingit, causam inde precedere comminiscitur, quod alvus sponte rumpatur, utpotè quæ angusta adeò sit, ut tam numerosa prolis multitudinem & incrementum capere nequeat. Et experientia comperit esse, viperas, aliorum instar animalium conjungi, parere, foetusque suos educare. Pierius Valerianus d. lib. 14. & novissimè Simon Majolus dierum canicularum colloquio 8. pag. 334. & 335. latè testantur. Verum ut hoc ita sit, communis tamen, quæ de viperarum parricidio increbuit opinio, satis in causa esse potuit, ut prudentissimi legislatores, eam cum homine ejusdem criminis reo, consuerent. Et verò adduci non possum ut credam, Aristotelem, Plinium, Ælianum, & alios nobis imponere voluisse. Quin & historia patrem Herodotum lib. 3. comperio, inter alia, quæ natura parens providenter induxit, hoc, quod de viperarum morte retulimus, connumerare, ne alias si communi aliorum serpentium more gignerentur, hominibus vivendi facultas non esset. Nicander etiam

& Galenus ut Pierius sup. refert, in eandem sententiam plura scripsere, Nicandri verò carmina à Pierio Latina reddita, quia pulchra omitti non possunt. Eia igitur post alia sic habent.

*Vipereo occurras generi, namque illa in apertas
Excipiens semen fauces: caput inde mariti
Complexu in dulci abscondit: mox damna parentis
Exinfecti fera progenies ulciscitur, alio
Materna abrosa, & catuli sine matre oriuntur:
Sola etenim hæc animat fatum, &c.*

Divus quoque Basilius in exam. Viperas (inquit) utero devorato fama est in lucem prodire. Et Plutarchus loquaces taxans, eos viperis persimiles dicit, quæ pariendo rumpuntur. Ex quibus apparet merito viperarum morsibus, & venenis parricidas objici, qui viperas ipsas, immanitate & impietate, & æquant, & superant. Neque mirum si cum vipera projiciantur: nam & sacrilegii reos, (qui parricidis, ut alibi diximus, similes sunt, utriusque enim sceleris radix est avaritia) ita puniebant Ætiopes, ut plantam quamdam, quæ apud eos est, nomine Ophiusam, lividam, difficillemque aspectu bibere cogent. Ea enim epota, ut Plinius lib. 24. ca. 1. recenset, terrores, minaque serpentum ita eorum oculis obversantur, ut horrore venenatorum animantium sibi mortem consciscant. Planè cum de viperis agamus, illud minime prætermittendum fuerit, homines quosdam esse, quibus illa, & reliqui venenosi serpentes nihil afferant nocuenti, ut de Psylorum & Marsorum populis plurimi tradiderunt: Plin. 36. cap. 7. Herod. lib. 3. Varro in loco citato à Turneb. lib. 16. ad. cap. 6. Cælius lib. 4. lect. ant. cap. 23. visumque Romæ, ut refert Petrus Crinitus de bon. disc. lib. 1. c. 3. Exagonum quemdam, qui cum forte in urbe orator ageret, ac venenorum vires potestatemque jactaret; volens, experimenti faciendi causa in dolium serpentibus plenum conjectus est, qui non sine maxima omnium admiratione, cum circumlabere, atque demulcere cœperunt.

CAPUT XVIII.

Quid habeat Simia cum parricida commune. Forcat. Balduin. Petr. Greg. & Covarrub. rationes confirmata prius, deinde rejectæ. Alia que nec ipsos latuit magis probata. Plura de simiarum natura, & hominum imitatione. Catulos ab eis interdum nimis complectendo necari. Animalia quadam parentes occidere.

SED prodeat jam simia, quamque in hæc tragœdia personam agat, nobis aperiat. Nam quod Forcatulus dial. 34. putat idè culleo insui, quod similis sit homini, interim & deformis, sicuti parricidæ, qui sub figura hominum, immanitatem belluarum gerunt, mihi longè admodum petium videtur. Rursus quod Balduinus in d. 6. alia num. 33. & Petrus Gregorius d. c. 24. num. 9. Tiber. Dec. lib. 9. crim. cap. 16. num. 14. admittunt, per simiam

miam significari, parricidas formam quidem habere hominum, at reipsa hominis nomine indignos esse, & nihil hominis, præter formam habere, sicut Socrates olim homines sine ratione simias vocabat, eodem planè morbo laborat, & minus apta ratio videtur, si consideremus eum, qui infandum parricidii scelus committit, non bestias imitari, quas Tullio teste in orat. pro Roscio. inter se se partus, educatio, & natura conciliat: sed imo eis adversari censendum esse. Nam belluæ non solum in parentes, verum neque in alias sui generis dimicant, & ut rectè ait Plinius, Cetera animantia in suo genere probè degant. Leonum feritas inter se non dimicat, serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ, ac pisces, nisi in diversa sæviant. At bercule homini plura ex homine sunt mala. Accedit his, quod ut ex Theophilo in d. 5. alia deinde. Sæpe admonimus, animalia isthæc, quæ cum parricida includuntur, crudelitatis, & impietatis aliquid etiam habere censetur. Quod, & Adriani Imperatoris sententiæ, quas cum veteri Glossario Heric. Stephanus in glossar. vulgavit, satis ostendunt, dum jubent, ut qui parricidium fecerit, publice in culleo missus consuatur cum vipera, & cane, & simia, & gallo impiis animalibus, impius homo. At in simia secundum superiorem rationem nulla impietatis consideratio reperiri potest. Quod idem in causa est, ut minus probem aliam Didaci Covarrub. in d. Clem. sententiæ, qui docet idè forsitan, simiam pœnæ parricidii convenire, ut nulla sit tanti facinoris apud homines imitatio, quos nullum animal perfectius imitatur, quam simia, ut Plinius lib. 8. cap. 54. & Arist. de hist. anim. lib. 2. cap. 18. tradunt, quæ nedum corpore, sed ingenio quoque, & ratione eis similes sunt, ut multis exemplis Pierius lib. 6. Hieroglyph. demonstrat, qui, apud Ægyptios literarum simulacrum per simias intelligi tradit. Ergo restat, ut ejusdem Pierii d. lib. 6. & lib. 14. ex Plin. & aliis, iudicium sequamur, quod & supradicti etiam auctores variando probant: & simiam parricidii item ream esse dicamus cum frequenter catulos ipsos, quos peperit, nimis complectendo occidere soleat. Quamvis Juvenalis satyr. 13. eam innoxiam hoc supplicio affici ostendat, dum ait:

*Et deducendum corio bonis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.*

Qui tamen satyr. 6. sine hoc adjectivo ejusdem in hæc pœna fecit mentionem, inquiens:

*Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, &c.*

Sed neque hæc tantum animantia, quæ his ex causis culleo insui tam latè explicuimus, parricidii scelere contaminantur, verum phalangia, eadem prorsus impietate sunt prædita: hæc enim foetu numero (quippè supra triginta interdum edita) matrem, quam primum orta fuerint, interimunt, interdum & patrem, quæ tamen veluti talionem rependen-

Obras Posthumas.

tia, demum à suis ipsa, ut Plinius lib. 11. cap. 24. & Aristoteles lib. 5. c. 27. ajunt, necantur, quod & in scorpionibus accidit, hi enim foetum devorant, uno dempto subtilissimo, qui se matris clunibus imponendo, tutus & à morsu, & à cauda loco fiat. Qui postea genitores supernè conficit: quasi natura impunita quoque in brutis parricidia relinquere nolit, ut supra dicti etiam auctores testantur. Plin. d. lib. 11. c. 25. Arist. d. lib. 5. cap. 26. Hyppopotami autem, seu equi fluvialis, (ut polypos interim taceam) nihil mitior est natura; is enim soli Nilo cognitus, corio, & pilis vestitus, ut vitulus marinus, genitori quoque suo non parit, sed in id impietatis, & imprudentia procedit, ut eo necato vi matrem ineat, ut ex Ammiano Solino, & aliis, Adrianus Junius embl. 17. & 45. commemorat, impios puniri debere, hoc elegantissimo emblemate ostendens:

*Hostis colubris ales insidet scepro
Subtracta quod Nilii equi premis terga.
Domat superbos, impiisque procalcas
Sceptrum equitatis, notiosque consumis.*

CAPUT XIX.

Parricidas culleo cum animalibus inclusos in mare jactari. Hoc tolemne fuisse, neque ante Constantinum in flumen dimissos. Qualiter in mare deferrentur. Ciceronis verba in dubium vocata. Accursii & aliorum opinio, qui in Modest. respons. mare pro flumine accipiunt explosa. Jurisconsultos semper proprie loquutos, fuisse aliquando parricidas bestias, aut igni traditos. Quædam de his penis.

PROgrediemur ulterius, & egregium novæ hujus, & inaudita pœnæ candidatum, hoc animalium (de quibus tam latè egimus) contubernio involutam; hoc totius Avernî sodalitio comitarum; in profundum præcipitemus. Certè enim præcis temporibus non nisi in mare tanti criminis reos delicti solitos argumentis evincitur necessariis. Nam & Modestinus in d. l. pœn. de parricid. de hoc agens supplicio: Deinde (inquit) in mare profundum culleus jactetur. Et Paulus lib. 5. sent. tit. 24. Hi etsi antea insuti culleo in mare præcipitabantur. Et Valerius Maximus lib. 1. cap. 1. Artillium Duumvirum sacrilegii reum, qui primus hanc pœnam, postea parricidis irrogatam, expertus est, culleo insutum in mare abjici jussum scribit. Neque enim tantum monstrum fas esse putarunt in Tiberim Romæ dejicere, & in mare licet remotum deportari voluerunt. Unde Plautus in Vidularia: fube hunc insui culleo atque in alium deportari. Et Seneca 5. contr. 4. Imaginabar mihi culleum, serpentem, profundum. Sed & Quintilian. declam. 299. & cæteri ferme omnes Auctores, sicubi hujus pœnæ, maris quoque mentionem faciunt. Et Juvenal. satyr. 13. sæpè citatus, deduci in mare parricidam significat, dum ait:

Et deducendum corio bonis in mare.

Fiebat autem deductio, ut ex Adriani sententiis Cujacius in parat. *Cods. de his qui parent. & in oper. posthum.* advertit, & nos supra hoc lib. cap. 14. retulimus, imposito parricida cum culleo, & impiis animalibus, super plastrum junctum nigris bobas. Quamvis Cicero in orat. pro Rosc. & lib. 2. de invent. in flumen, seu profluentem deturbari, & undis culleum vento inflatum impellentibus demum in mare deferri aperte significet, dum majores noluisse inquit parricidas nudos in flumen dejici, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent; quo cetera que violata sunt, expiari putantur. Sed illud, ut constat, magis frequens, hoc rarum & forte posterioribus temporibus antiquatum; neque enim sine causa scriptores omnes de deductione, & dejectione in mare conveniunt. Valeat ergo Accursius cum suis logomachis, qui Modestinum in d. l. poena: ubi Accurs. & in dicit. l. unic. ideò de mari tantum loquutum autumat, quòd ubi ille morabatur amnis non esset. Facessat iterum Accursius idem supra, & qui cum sequuntur gravissimi viri, Forcatul. dial. 34. Covar. in d. Clemen. Plaz. d. cap. 22. mare in Modestini responso late accipiendum esse tradentes, ita ut amnem, & quantumque aliam aquarum congregationem comprehendam. Nam etsi hoc aliquando verum sit, ut admonet Servius in illud Virg. 1. *Aeneid.*

Unde per ora nomen vasto cum murmure montis,
Is mare prerupitum, & pelago premit arva sonanti.

Et Turneb. lib. 10. *advors. cap. 11.* & late probare conetur Covar. supra, post Forcat. mihi tamen apud Jurisconsultos hæc verborum translationes non placent, qui cum jus omne, ut Quintilian. lib. 12. *inst. cap. 3.* ait: *Positum sit in verborum significatione, & interpretatione, aut æqui, praviq; discrimine,* semper latini sermonis puritatem, & proprietatem usque ad miraculum, ut testatur Valla in *prefat. lib. 3. elegant. refutaerunt,* atque ita credendum non est, fluminis mentionem sine mysterio prætermisisse: Argum. l. item apud s. *ait prator, ff. de injur.* & longè minus sub maris nomine de amni quoque tractasse. Amnis etenim Constantiniana primùm sanctione dicit. l. unic. ubi mare vicinum non esset, parricidas excipere coepit, ut in illis verbis ostenditur: *Et ut regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel in amnem projiciatur.*

Quæ & Justinianus d. s. *alia deinde,* transcripsit, & Regia lex nostra l. 12. tit. 8. p. 7. ita Hispano sermone donavit: *E lo lances en la mar, ó en el rio que estoviere mas cerca de aquel logar do acasetero.* Antea namque si proximum mare non esset, bestiis objiciebantur; idque ex Divi Adriani permissione, ut Modestinus d. l. poen. scribit ne cogere remotosimum interdum mare requirere. Quæ poena levior culleo censer non debet, quoniam, qui bestiis objiciebantur, miserandum in modum eis dilaniandi, & devorandi proponebantur, diverso ab eis supplicio, qui ad bestias dam-

nati erant, quos tantum cum illis dimicare cogebant, ut ex Jurisconsultorum, l. ad bestias, l. aut damnum, §. *quicumque, ff. de poenis;* responsis Budæus in dicit. l. Ravardus 2. *var. cap. 14.* Petrus Faber 2. *sem. cap. 7.* & alii (quidquid Cujac. lib. 13. *observ. cap. 10.* nullum inter has penas discrimen agnoscat) observant. Sed & solebant etiam parricidæ aliquando, ut ex Paulo d. lib. 5. *sentent. tit. 24.* colligitur, vivi comburi. Erant enim hæc inter Romanos in delictis atrocioribus supplicia. Unde Tertulianus lib. de anima, cap. 15. *Si cætorum scelus mercedem cogitemus, patibula, culleos, vivi comburia, uncos, & scopulos.*

CAPUT XX.

Parricidas monstra quadam & portentosa natura videri. Inde meritò nova & inusitata poena dammari. Elementa communia omnium esse. His tamen parricidam justè vicium adhuc privari. Ciceronis, Quintilian, & Ovidii in hanc rem elegantissima verba. Debere poenas delictis esse conformes. Petri Plaze ratio quadam, ob quam parricida in mare jactentur, convicta & damnata.

Monstrosos partus ex Romuli lege, (quam refert Balduin. ad l. Rom. cap. 18. ex Dionys. Halicarn. lib. 2. & Jacob Durant. lib. 1. *var. cap. 3.* ubi tradit, cur in mare jactarentur) cædi sine fraude potuisse, antiquitatis monumenta restantur, quid igitur mirum, si in parricidæ perniciem, hominem si non visu & vagitu novum, l. non sunt liberi ff. de stat. hom. at certè contra humanam naturam formam, & pietatis jura grassantem, tot supplicia prudentissima Romanorum respublica cogitaverit. Portentum est, inquit Cicero de orat. pro Rosc. atque monstrum certissimum, esse aliquem humanam specie, & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, ut eos vita privet, propter quos hanc suavissimam lucem aspexerit. Et Minos apud Ovid. lib. 8. *Metamorph.* Scyllam, quæ patrem Nisum prodiderat, & perdiderat, monstrum appellat:

Certe ego non pariar Fidis in cunabula Cretem,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.

Periant igitur hujuscemodi monstra monstrosè, & ut Constantinus dicit. l. unic. ait neque gladio, neque ignibus, neque alii solenni poenæ subjungentur; sed culleo ferilibus angustiis inclusa, omnium elementorum ope viva carere incipiant, & eis coelum superstitibus, mortuis terra negetur. Et qui naturalia omnia jura violarunt, omnibus naturæ beneficiis priventur. Sed quoniam Cicero d. orat. pro Rosc. graphicè, ut solet alia, poenam hanc, & ejus imponendam rationem depingit, ipsius verba, quamvis vulgaria, absque piaculo omitti non possunt. *Inui (inquit) voluerunt in culleum vivos, atque ita in flumen dejici, ó singularem sapientiam judices nonne videntur hunc hominem ex rerum natura*

installisse, & eripuisse; cui repente celum, solem, aquam, terramque ademurunt? ut qui cum necasset, unde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur. Noluerunt feris corpus obicere, ne bestibus quoque qua tantum scelus attingissent, immanioribus uterentur; non sic nudos in flumen projicere, ne, cum delati essent in mare, ipsum polluerent; quo cetera, que violata sunt, expiari putantur. Denique nihil tam vile, neque tam vulgare est, cuius partem ullam reliquerint. Etenim quid tam est commune, quam spiritus vivis? terra mortuis? mare fluctuantibus? litus ejectis? Ita vivunt dum possunt, ut ducere animam de celo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita jactantur fluctibus, ut nunquam alluantur; ita postremo ejiciuntur, ut ne ad saxa mortui conqueantur. Hæc Cicero adolescens adhuc, magnis, ut ipse alibi de oratore perfecto ante med. ait, omnium clamoribus dixit: quæ licet adolescentis appeller, non tam re, & maturitate, quam spe & expectatione laudati, minis supra omnem laudem, & imitationem posita esse videntur. Quamvis nec contemnendus videatur Quintil. in declam. 299. qui Ciceronis sententiam, aliis verbis, sic exultit: *Tumulo tectus videretur, cui leges terram negant? cui statim ora, oculosque à judicio læx jussit obducere hinc jucundum celi aspectum polluerent tetri oculi, cui lucem vivo, fluctuanti mare, nustrago portum, morienti terram, defuncto sepulchrum negat? Sed & Ovid. metam. 8. ad eandem poenam respiciens, ita contra Syllam invenitur:*

Dii te submoveant, ó nostri infamia seculi,
Orbe suo, tellusque tibi, pontusque negetur.

Nam etsi naturali jure, ut Consul testatur l. 2. de rerum divis. §. *inst. cond. communita* omnium sint terra, ær, aqua profluens, mare, & per hoc litora maris, & ut Cicero. 1. *offic.* ait, ex præceptis naturalibus descendat, ne quis harum rerum usu impediatur; indeque publica munera ab Ovid. 6. *metam.* appellantur, dum Lucinam sic loquentem inducit:

Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est,
Nec totem proprium, natura, nec æra facis
Nec tenues undas, ad publica munera veni.

Et quorundam Imperator. immoderata cupiditas merito à Cujac. lib. 10. *observ. cap. 7.* execretur, qui pro ære, pro sole, & pro umbra, vexitigalia à subditis exigebant. Attamen parricidæ beari naturæ muneribus non debuerunt, qui ipsam naturam adeò immani scelere violarunt. Ita advertit solus Monticulus in d. s. 1. num. 3. cum non debeat quis eo jure uti, quod nisus extitit impugnare, l. Papin. §. *meminisse, de inoffic. test.* & ut sapienter Tullius lib. 3. de legib. scripsit, noxiæ parem esse poenam oporteat, ut in suo quisque vitio plectatur, & vis capite, avaritia multa, honoris cupiditas ignominia, & parentum, id est naturæ violatio naturalium om-

nium bonorum privatione sanciantur. Nimirum quia, ut rectè Philo Judæus in tit. de præmissis & poena: cum Menoch. q. 90. de arbit. num. 38. *Inepti sunt Nomothæta, qui non equas pro dignitate cujusq; flagitii animadversiones statuunt, qui vi pecuniam, vulnere infamiam, cædi exilium, furto vincula minantur.* Quasi disparia illa dissentaneaque suppliciorum genera, bene morata atque instituta civitati parum conveniant, ut doctè Guill. Förner. lib. 1. *select. cap. 15.* advertit. Quo fit ut de humano errore lapsus videatur: Petr. Plaza in *epit. delict. cap. 22. num. 8.* qui dum plus nimio sibi sapere judicat, Ciceronis, quam scripsimus, ratione neglecta, allam ex stio Marte commentus, autumat, parricidam ideo culleo involutum in mare deduci, ut ad retum principia redeat, qui patrem impia manu violare ausus est. Nempè quod aqua, ut ex Taletis Milesii sententia, Cicer. lib. 1. de nat. Deor. & Plut. lib. 2. de placit. phil. c. 3. Vitruv. lib. 2. c. 2. scripsere, rerum omnium principium sit; unde Ausonius in sep. sap. ludo.

Militerius Thales aquam qui principem
Rebus creandis dixit.

Tradit plurà alia Tiraquel. de nobil. cap. 31. num. 586. Sed in hunc, ut in alios nostri juris auctores, equidem illud Terent. in proemio *Andriæ,* existimo convenire:

Facium intelligendo, ut nihil intelligant.

Nam, ut aliquid ejus ratio concluderet, illud potius esse debebat, privari parricidas aquarum omnium principio, quod ipsi, genitores à quibus vivendi initium accepissent, immaniter interfecerint.

CAPUT XXI.

Parricidas, ut Cicero ait, ideò nudos in mare non dejici, ne ipsum, quo reliqua expiari solent, polluerent. Ratio hæc difficilis reddita. Nec à Celso Rhodigino aut aliis satis percepta. Aqua fluviiali leviora, graviora crimina mari expiari solere late probatum. Aqua benedicta apud nos in templorum ostiis origo. De expiationibus veterum plurà. Parricidii crimen nullam apud Gentiles expiationem admisit. Hoc cum illustribus Cardin. Baronio defensionem, & necessariis argumentis evictum.

Illud planè mirum videri potest, quod in superiori capite ex Ciceroe retulimus, noluisse parricidas nudos in flumen projicere, ne, cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cetera, que violata sunt, expiari putantur. Nam ut à justis, vel coactis cadibus, aliisque levioribus peccatis, & sordibus fluviatibus, Australibusque aquis purgatio, & expiatio fieri solebat, ut late Macrobius lib. 3. *satir. cap. 1.* adnotavit, & ex Suida lib. 3. ostendit Tiraquel. de nobil. cap. 31. ex num. 558. & Petrus Greg. lib. 36. *Syntag. cap. 21.*

in *prim.* & ex Virgilio 2. *Aneid.* constat, apud quem Aeneas violatam cum se nosset, & multa caede pollutum, sic ait:

*Tu genitor cape sacra manu, patrioque penates
Me bello è tanto digressum, & caede recentis
Arrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.*

Et alibi 6. *Aneid.* (quem ex hoc ritu explicat Turneb. *lib. 11. advers. cap. 21.*)

*Idem ter socios para circumtulit unda
Spargens rore levi, & ramo felicitis olivae.*

Et ex Ovid. 2. *Fastor.* qui ad hoc etiam alludit in Fastis:

*Heu nimium faciles, qui tristitia crimina caedis,
Fluminea tolli posse putatis aqua.*

Quem ritum etiam in veteri lege fuisse usitatum ex Numeris *cap. 19.* constat: Et non est aqua lustrationis adpersus. Exque eo, ut doctissimi viri tradunt: Joan. Steph. Durant. *lib. 1. de ritib. Eccles. cap. 21.* Tiraq. *suprà*, sancta Ecclesia aqua benedicta, qua à venialibus saltem admisis purificamur, plissimum morem mutuata videtur, & in ostiis templorum vasa eam habentia collocari constituit. Quod & olim fieri solitum, ex Hippocrate in *lib. de morbo sacro*, colligitur, & ex D. Isidoro *lib. 15. etym. c. 14.* dum ait: Delubrum veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingressum deluebantur, & appellata delubra à deluendo. Ita marinis aquis, omnium scelerum purgatio, & purificatio fieri credebatur.

Unde apud Euripidem in *Taur.* Iphigenia Orestem matrem caede pollutum, aqua marina lustrare, atque expiare vult, hanc addens sententiam:

Cuncta mortalium mala prorsus abluit mare.

Et Aristophanis, atque Homeri interpretes passim hujus motis, ut Caelius *lib. 11. antiq. lect. cap. 22.* (Vide adagium mare proluit omnia mortalium mala) retulit, meminere tradentes, mari solere expiari pollutos. Et verò inter varias expiationum formas, quas Graeci, & Romani usurpabant, & novissimè Antonius Clarus Sylvius in *ll. 12. tab. cap. 14.* & melius Jacob. Durant. *Casell. lib. 2. obser. cap. 1. & 2. & lib. 1. cap. 3.* late prosequuntur, nulla frequentior, aut Diis gratior, quam ea, quae per mare fiebat, reperiebatur. Quam ob causam mare expiatorium appellat Eustathius ad *Hom. Iliad. A.* illud in quod Graeci, Agamemnonis jussu, pestis purgamenta jecerunt. Unde Lactantius *lib. 5. divin. inst. cap. 20.* Et se piè (inquit) sacrificasse opinantur, si cutem laverint, tanquam libidines intra pelvis inclusas ulli amtes abluant, aut ulla maria purificent. Sed & solebat in piacularum quandam hostiam, omne malum à mullere, quae Expiatrix sacerdos, ut Festus scribit de verb. sign. *lib. 14. in Piatrix*, dicebatur concipi, & vel tota, vel prius igne combusta, ejus cineres

in mare projici, ut nihil ex invisa hostia superesset, & unius corporis vice omnium expiatio perageretur. Quod ex Lycophrone, & aliis elegantissimè Joanes Zetzes *hist. 23. chelid. 5.* enarrat, cujus verba doctissimus Franciscus Sanctius Brocensis *paradox. 1. vit. Græcè*, & Latine impensè doctus, & ingenti hujus Academiæ Salmant. clade, nobis ereptus, jam pridem Latina reddidit, ex eis, quid hæc vox *Anathema significet*, explicare contendens. Quæ cum ita se habeant, meritò Ciceronis locus ambiguus à Cælio *diest. c. 22.* reputatur, & in quo non pauci sint frontem corrigaturi. Qui tamen licet de expiationis ritu nonnulla retulerit, non tamen usquequaque difficultatem explicuisse mihi videtur; cum adhuc magis dubitare quis possit, cur cum omnia crimina mare purgaret, parricidæ tamen contractu ipsum pollui scripserit Cicero. Quare existimo summum illum eloquentiæ parentem, luculenta illa hyperbole detestandum parricidii crimen detestabilius reddere voluisse, quòd mare potius pollueret, quam marinis fluctibus elui posset; & supra omnem expiationem esse videtur, non secus ac Carullus *epig. 75.* ad Gellium de prophano quodam & incesto, simili loquendi genere usus scribit:

*Quid facit is, patrum qui non sinis esse maritum.
Equid scis, quantum suspiciat sceleris?
Suscepit à Gelli, quantum non ultima Testis,
Nec genitor, Nympharum abluat Oceanus.*

Et Seneca Tragedus, apud quem Hippolitus à noverca flagitatus ad incestum, sic exclamavit:

*Quis eluet me Tanais, aut quæ barbaria
Mortis undis pontico incumbens mari?
Non ipso toto magnus Oceano pater
Tantum expiari sceleris.*

Aut certe citra hyperbole ostendisse, tantam esse hujus facinoris diritatem, ut licet cætera crimina mari expiari solerent, ipsum tamen reverà nullam purgationem admitteret. Nam etsi legamus Herculeum post interfectos à se filios sacris Eleusina Cereris expiatum, quibus Graeci ut Sotomenus *lib. hist. Eccles. cap. 5.* refert nihil non lustrabile crediderunt; id tamen non omnino verum videtur, cum ex Julio Hygino *fab. cap. 31. & 32.* contrarium appareat; & ut in Hercule recipere; qui furore correptus immissa in eum à Junone insania, nesciens illud facinus perpetravit, qui tamen sciens & volens parricidium commisisset, omni expiatione caruisse, ut Cicero innuit, dicendus est. Quod & ex Sueton. corrobore, qui ita habet in Nerone *cap. 34.* *Sæpe confessus agitari se materna specie verberibus furiarum, ac tædis ardentibus; quin & factò per Magos sacro evocare manes, & exorare tentavit: Peregrinatione quidem Græciæ, Eleusiniis sacris, quorum ininitatione impij & scelerati voce præconis submoverentur, interesse non ausus est.* Quæ cum dicat Sueton. planè significatur, nullas fuisse penes Gentiles expia-

piationes, quibus haud dubiè, ut ea quæ pariebatur à se averteret Nero, non caruisset. Sed & hoc magis apertum redditur, ex eo, quod de Constantino Imperatore, *infra lib. 2. cap. 11.* trademus, qui cum ad commissi parricidii scelus expurgandum remedium quaereret, tandem à Soparato Platónico Philosopho, & aliis accepit, nullam rem esse tanti facinoris expiationem, atque ita paulò post, vera religionis iniriis, & lustrali Baptismate, ut Zoimus *hist. lib. 2.* commemorat, expiatus est. Et ut magis nostra nobis constet oratio, hæc opinio satis supradictis testimoniis probata, censi debet utique probabilior, quòd placuerit etiam Illustriss. & Reverendissim. Cardinal. Baronio *tom. 3. annal. ann. Christi 324.* viro & eruditionis & pietatis ergo admirando, cujus hæc sola laus esse potest, quod omni laudatione major esse videatur. Neque adversatur quod Troezenii, ut Pausanias in *Corinthiacis lib. 2.* refert Orestem à caede matris expiaverunt, & piacula non longè à lapide, in quo purgatio facta est, defoderunt, quo in loco laurum quamdam enatam tradit, quæ adhuc vires conspicitur: Constat namque, hanc expiationem nihil fuisse, cum Orestes non ideò minus post illam furis, & spectris fuerit agitato, quousque in Aræpago Deorum sententiis, ut inferiis commodius dicitur *lib. 2. cap. 18.* fuit absolutus. Accedit his, Ixionem (ut fabulæ narrant) ob socerum fraude peremptum, nunquam à Diis, vel ab hominibus lustrationem impetrare potuisse, quousque cum diu incertus vagaretur, Jupiter illius miserus, in caelum assumptum, expiavit.

CAPUT XXII.

Sepulturam parricide negari multis, & juris & bonarum literarum argumentis, & exemplis ostenditur. Sepulturam humanitatis ratione hominibus debitam, sæpe ob criminum atrocitatem prohibitam. Hanc penam gravissimam judicari. Plura de sepultura honore & cura. Hanc etiam in animalibus reperiri. Pius Melchiadis in patrem affectus. Qui olim more majorum sepultura interditi. Parricidas cum parentes occidant, jure terra omnium matre privari.

A Qua igitur, & caelo privabatur parricida. Caelum cum dicimus, aërem intelligimus, quem caeli nomine sæpe signari apertius est, quam ut nostra indigeat approbatione; præsertim cum late Brissonius, Pratejus, Hotom. & Scardus de verb. jur. in caelum, præstiterint, & notaverit Servius in illud *Virg. 1. Georg.*

Et varium caeli prædicere morem.

Et ex adductis Cicer. in *d. orat. pro Rosc.* & Justiniani in *d. §. alia deinde*, testimoniis, in quibus aëris, caeli, & spiritus promiscua est

appellatio, manifestè probetur. Sed neque minus terra interditi videntur: quam neque vivi tangere, nec mortui ad sepulturam possunt. Terra enim (ut Apollonius apud Philo. *lib. 1. cap. 12.* ait) *communis omnium mater est, propterea quod justa; unde merito impiis, & injustis hominibus denegatur.* Constant. in *d. l. unic. & Justin. supr. ibi: terra mortuo auferatur; & ut ait Cicer. ita moriuntur, ut eorum ossa terram non tangant.* Quamobrem verissimum censeo commune omnium Doctorem judicium, qui parricidarum cadavera sepulture tradenda non esse docuerunt: Baldus & Sali. *cer. d. l. unic. Covarr. d. Clem. num. 12. Greg. in d. l. 12. verb. en la mar: Carret. in praxi, §. homic. n. 147. Anton. Gom. 3. tom. c. 3. n. 3. Plaz. d. c. 22. n. 9. Jacob. Durant. Casellius, lib. 2. obser. cap. 3. neque minus veram Joan. Baptistæ Asinii in *l. quod si nulla, n. 10. de relig. & Jacob. Menoch. de arbit. cas. 387. numer. 30.* sententiam, qui parricidæ sepulture, absque poena legis præfinita, *l. fin. de sepulc. viol. impediti, & violari posse, testantur.* Nam ut rectè Quintil. *decl. 299.**

Tumulo relictus videretur, cui leges terram negant?

Cuique ipsa omnium parens terra, ut parentum occisori relucari censetur: Quod & Græco quodam in matris occisorem epigrammate quod Latinum, fecit Covarr. *ubi supr.* his verbis ostenditur:

*Ne sepelias hoc cadaver, sit enim cibus & rapina canibus,
Nam omnium mater terra, non recipit matricidam.*

Et exemplo non caret. Nam ut refert Agathias *lib. 2.* cum Damascius, Syrius, Simplicius, & alii docti viri convenissent, ut in Persiam ad videndum Cosroem Regem una abirent, in reditu inhumatum cadaver in agro invenerunt; quod cum inhumanitatem Persarum detestati, sepulture mandassent. Noctu unus ex eo comitatu, obversari sibi senis & venerandi hominis speciem vidit, dicens: Noli inhumatum corpus humare, permittite canibus lacerandum, terra, universorum mater, matris corruptorem hominem non recipit. Ille expergefactus aliis somnium exposuit, & mane regressi in illum agrum, corpus nudum viderunt in campi superficie jacere.

Accedit his, quòd licet sepultura humanitatis ratione, naturali & divino jure etiam hostibus debeatur, ut ex Sophocle, Aristot. & Dione Chrysostomo eruditè admodum Petrus Faber. *lib. 2. semest. cap. 1. & lib. 3. c. 13.* scripsit; unde Vibulenus quidam Gregarius miles ad Blatum, qui fratrem ejus jugulaverat ita apud Tacitum *lib. 1. ann.* inquit: *Responde Blase, ubi cadaver abjeceris? ne hostes quidem sepulturam invident.* At ubi propter alicujus malefici acerbiter aucter penam oportet, & reliquis terrorem injicere, punitorum cadavera, justè, ut Covarr. *lib. 2. var. cap. 1. n. 11.* Menoch. *ubi supr. n. 32.* Guillel. Bened. in *cap. Rain. verb. mortuo, el. 1.* notant, inhumata relinqui

qui possunt. Quinimò ex Romanorum more id fuit, ut hostes publicos, aut qui hostium loco essent, ut putà proscriptos, perduelles, suspensios, aliosque facinorosos homines, quorum pœna ad exemplum aliorum pertinebat, aliis supplicis affectas, honore sepulturæ, luctuque adfinium prohiberent, ideòque in Gemoniis gradibus abjectos unco in Tyberim traherent, ut Justus Lipsius in illud Taciti notat in Tacit. 6. annal. & Quia damnati publicatis bonis sepultura prohibebantur: ubi etiam Jacob. Durant. lib. 1. var. c. 3. & ex Suetonio in Tiber. cap. 16. colligitur: interdictionem (inquit) ne capite damnatos propinquu lugerent. Nemo punitorum non in Gemonias abjectus, uncoque tractus. Et ex Ulpiani, in l. liberorum 10. §. non solent de his qui not. inf. & Marcelli responsis in l. minim. 35. de relig. cum Dur. Casell. d. lib. 2. cap. 3. quibus non solere lugeri traditur, Hostes, vel perduellionis damnatos, nec suspensios, nec qui contra parentes venerint, vel manus sibi intulerint, non tadio vite, sed mala conscientia. Unde, aliquis (inquit Quintil. declam. 337.) metu iudicii mori vult, dignus est qui insepultus abiciatur. Aliquis conscientia turpis alicujus flagitii admisi prius quam prodatur, mori vult: dignus est qui insepultus abiciatur. Et Posth. Junior declam. 5. Equidem iudices, ut sentio, neminem mortalium favore hominis sepulture non convenit, quia una res est, cum exemplum ad omnes pertineat: ideòque non nisi ab ultimo parricidio exigitur pœna trans hominem. Quò etiam respiciens Egesippus lib. 3. cap. 17. rationem hujus rei reddit, quæ maxime superioribus convenit, quia dignum est (ait) ut qui patris imperium non expectaverunt, priventur quasi matris gremio terra sepulcro. Neque putaverit quisquam hoc, quod ultimo loco in parricidæ pœnam inductum tradidimus, ut sepultura honore priveretur, parum severitatis habere: nam etsi Diogenes Cynicus sepultura curam Theonino dente momorderit, ut Laer. in vita Dlog. & Ælian. var. hist. lib. 7. cap. 14. scribunt, & sint nonnulli, quos nec suppliciorum tormenta moveant, nec mortis ignominiosa infamia, vel funeris privato tangat; tamen, ut ait Tertull. lib. de testim. anim. Omnibus ferè ingenua est fama post mortem cupido. Et rectè Plinius in proœm lib. 7. inter reliqua quæ natura ipsa, hominibus insita tradit, sepultura curam connumerat. Et Pompon. Jurisconsultus, in l. quod si nulla 28. ff. de religio. Injuria virum videri affici (ait) si ejus uxor maneat insepulta. Et jure optimo laudatur à Modestino in l. quidam in suo ff. d. cond. instit. hæres, qui testatoris, quantumvis id testamento jubentis, reliquias in mare non projecit, sed in memoriam humanæ conditionis sepelivit. Unde Athenienses de sepultura, ut Diod. lib. 11. refert, prius quam pugnam capesseret cogitabant. Apud quos etiam summis, ut Valerius Maximus lib. 5. c. 3. & Æmil. Prob. in vit. ejusdem Cymonis: ubi alia refert de eximia ejus pietate, docet, laudibus

Cymon celebratus fuit, qui, ut patèr Melchias in carcere mortuus, sepeliretur, voluntariis se vinculis mancipavit. Neque aliorum Asychis Ægypti Rex legem promulgavit, ne aliter pecuniam sumere mutuum liceret, quam si debitores patrum cadavera pignori obligarent. Eadem lege cavens, ut si debitor æri alieno non satisfaceret, fas non esset eum sepeliri, neque in paterno, neque in ullo alio sepulchro, ut ex Herodoto & Diod. lib. 2. Annæus Robertus lib. 2. rerum judic. cap. 6. recenset, & Petrus Gregorius in prelad. jur. civil. lib. 2. cap. 44. & Mantua in Enchirid. c. 226. plura alia in eandem rem diligentissimè & non immeritò formicarum pietatem commendans, quæ velut istius juris participes sese, ut Plin. lib. 11. c. 30. & Plutarc. in lib. utr. anim. plus rat. hab. & Ælian. de Delphinib. lib. 12. de anim. c. 6. referunt, inter se sepeliunt mortuas, quæ vel solæ ad suadendam humationis curam sufficere queunt. Quam naturam affectu, & humanitatis instinctu, non solum erga nosmetipsos optare, sed & ignotis etiam hominibus cognatione, quam internos natura instituit, ut Florentinus in l. ut vim, de just. & jur. ait, ad id impellente, terram sepeliendi causa injicere, eleganter Quintilianus decl. 5. sic iniquis admonuit. Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus: & insepultum quodlibet corpus nulla festinatio tam rapida transcurrit, ut non quantulumcumque veneretur aggetta. Et declam. 6. Cadaver (inquit) ab incursum avium, ferarumque tantum miserantium corona custodit. Convenerunt etiam alieni plorantes, totus in spectaculum populus effusus est: & ignoto quoque corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exequias. Quò etiam spectat illud Petronii in satyr. ubi idem humanitatis vocabulum de sepultura loquens usurpavit. Vel si voluerit misericos ad idem litus expellere, aut prateriens aliquis translatis humanitate lapidavit, aut quod ultimum est, iratis etiam flutibus misericos arena componet. Et elegantissima verba Casiodori, lib. 2. epist. 22. Insuperabilis quippe fletus est, qui humanis non sinitur corporibus interesse, dum semper se reum judicat, qui cineribus justa non prestat. Et paulo post, dicendum est, quod hoc ipso admonet exemplo in honorem pietatis etiam damnati sepeliuntur. Quibus omnibus privati parricidæ, ita culleo insuti dactantur, ut neque inveniant litus ejecti, neque ad saxa quidem mortui conquiescant, & ut Cicero 2. de li. dixit, Non solum vita cruciati atque dedecore, verum sepultura, & justis exequiarum careant: atque adeò perpetua quodammodo requie priventur, quam nunquam consequi insepultos, Romani putabant. Vide Virg. 6. Æneid. Tertul. de anim. & Jacobum Durant. Casel. 2. var. cap. 2. in fin. & cap. 3. ubi plura elegantè tradit de his quibus sepultura prohibebatur.

CAPUT XXIII.

Cullei & serpentium pœna an hodierno die parricidis irrogetur. Quid, apud alios, quid apud nos in hoc supplicio vel legibus, vel moribus immutatum sit. Pontificio jure clericos parricidas perpetuo carceri traditos; laicos aliis penis affectos. De carceris perpetui pœna, nulla.

Sed quoniam tempus, ut in aliis, ita & in legibus, & in eis præcipue, quæ ad malefactorum punitionem spectant, plurimum potest: Videndum est nunc, an & quatenus hodierna praxis hanc cullei pœnam, & (quam laboriosa adeò, & ni fallor non inepta commentatione exposuimus) usu recipiat: Nam oportet, ut de Aristone dicebat Plinius lib. 8. epist. juxta expositionem quam contra Cujac. tradit Robert. lib. 3. animad. cap. 22. Sic antiqua jura ut recentia, sic vana ut assidua tractare. Quoniam ut Justinianus Imperator in prin. Inst. de satisf. ait: Omnia apertius à quotidiano judiciorum usu ipsis rerum documentis apparent. Et in supplicis irrogandis cum omnia ferè sibi iudices tribuant, & non tam ex legum præscriptione, quam ex propriis animi motibus, & arbitriis procedant, (Pœnas autem omnes hodie arbitrarie esse, tradit Alciatus in l. potestatis de verb. sig. Menoch. de arbitr. quest. 14. & alibi passim. Vicent. Cabotius lib. 2. variar. cap. 6.) me Hercule, ut Quintilianus lib. 12. cap. 6. quem & alia in hanc rem refert Pinel. in 2. part. l. 2. de rescind. cap. 4. num. 2. inquit, Quamvislibet secreta studia contulerint, est tamen alia fori lux, alia veri facies; plusque si separet, usus sine doctrina, quam citra usum doctrina valebit. Et quidem antiquam hanc parricidii pœnam ab aula recessisse, Salic. & Baldus in d. l. unic. C. de his qui parent. serio affirmarunt, quorum ille, decapitatos sepultura privari: hic, canibus comedendos abjici eos docet qui parricidii scelus admiserint. Nec dissentiunt Anania in cap. 1. de his qui liberi. & Ludovicus Cærterius, in præc. §. homicid. vers. 9. num. 36. qui cullei pœnam nusquam se vidisse fatentur. Et Petrus Gregorius d. lib. 36. Syn-tag. cap. 24. num. fin. Oinot. d. §. alia numer. 8. Tholosa quidem, & alibi in Gallia, & Germania hujus criminis reos; vel securi percuti, vel furca suspendi, asserunt, nec se arbitrari cullei supplicium hodie usquam terrarum praxi servari. Thomas quoque Grammaticus, ad Constit. fol. 121. col. 1. num. 10. idem Neapolitano in regno usu recipi, tradit: & Julius Clarus lib. 5. recept. §. parr. num. 5. relatis pluribus qui antiquam pœnam abolitam esse docuerunt, scribit, apud Mediolanenses, parricidas ordinariam homicidii pœnam juxta delinquentis qualitatem subire & alios in furcam agialios jugulo feriri, & trahi ad equi caudam alligatos, folere, nunquam tamen Ecclesiastica sepultura privari. Alii (Tib. Dec. in criminal. lib. 9. c. 16. Obraj Posthumas.

ex n. 18.) alia tradunt. Sed nimirum suus est, que nedum nationi verum & homini more est, nec voto, ut dixit Persius satyr. 5. vivitur uno. Nos nostræ Hispaniæ praxim subdemus, ne cuiquam fortè supradicti auctores imponant, qui apud nos parricidas canibus lanianos dari scripserunt, laudato in eam rem Petro Plaza in epist. del. cap. 22. num. 8. Hispano juris doctore, qui tamen si attentè legatur nihil tale commentus reperiretur. Apud nos igitur septem-partitis legibus (quas, ut Cicero lib. 1. de orat. eas, quæ in duodecim tabulas à Decem viris relatæ sunt, fontes legum bibliothecas omnium Philosophorum, & Themidos ipsius vera responsa, fremant omnes licet, possimus appellare) Constantiana sanctio in d. l. unic. Cod. de his qui parent, ad verbum transscripta, in d. l. 12. tit. 8. partit. 7. quotidiana (heu dolor!) praxi observatur, ut & experientia dicimus, & Gregorius Lopez, in d. l. par. Antonius Gomezius, tom. 3. c. 3. num. 3. Petrus Plaza, d. c. 22. & D. Joannes Vela (vir apprime doctus, & immaturo fatis nobis ereptus) de poenis delict. cap. 27. scriptum relinquere. Quod & Julius Clarus supra se dum in Hispania esset, vidisse fatetur, ea tamen adhibita differentia (quam dicti quoque auctores observant) quod parricidæ, prius quam culleo insuantur cervicibus laqueo franguntur. Rarò enim in Hispania mortis supplicia, quæ longis cruciatibus, & morosis doloribus vitam adiunt, inponuntur: ne reus; quibus eo in casu mors (ut alias Impp. in l. quisquis, C. ad legem Jul. majest. dixerunt) Solatium esset & vite supplicium; impium aliquid in Deum effundendi, aut etiam desperandi occasio præberetur. Nam ut ait Senec. lib. 2. de benef. Aerbissima crudelitas est, quæ trahit pœnam: Et misericordia genus est citò occidere, quia tormentum ultimum finem sui secum affert, quod antecedit tempus maxima venturi supplicii pars est. Quod intelligens Tiberius, ut Suet. inquit c. 61. Mori volentibus vim adhibebat vitandam, nam mortem leve supplicium putabat, & precanti cuidam pœna maturitatem respondit: mundum totum in gratiam reddi. Unde suffocati prius, ignibus dati, sagittis impeti, in frusta secari, culleo insui, aut similes alias pœnas, quæ in aliorum terrorem constituuntur, perpetui solent, ut & notant Doctores; & nostrarum legum verbis exprimitur: Grej. Lopez sup. verbo en la mara l. 1. tit. 31. lib. 8. recop. l. 45. tit. 23. lib. 8. decop. cap. 8. in princip. Verum licet hoc nullus ex supradictis advertat, arbitror in eo etiam juris communis pœnam usi hodierno immutatam, quod parricidæ non culleo, sed dolio frequentius clauduntur: Et quidquid nostra lex prius eos verberari debere illis verbis exprimat. Que est alia que fito esta enemiga, que sea azotado publicamente ante todos, adhuc tamen verberibus neutquam afficiuntur. Sed neque sepultura privantur, nam licet ut legis forma servetur, deturbari in flumina, inibi que, usque ad primam noctis vigiliam relinqui soleant: postea

